

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมประจำชาติเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอารยประเทศ ประเทศชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองนั้นจะต้องมีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติของตนเอง ทั้งนี้เพราะ

1. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นอยู่ ความเจริญและเชิดชูเกียรติของบุคคลและของชาติ ชาติใดไม่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองอาจได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยาม
2. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงถึงคุณลักษณะของประเทศชาติและเป็นสิ่งเชื่อมโยงอายุของชาติเอาไว้
3. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการกล่อมเกล้าให้คนประพฤติปฏิบัติเป็นไปตามทำนองคลองธรรม รักษามุคชะ ส่งเสริมความดีงามในด้านการกระทำและการดำรงอยู่ของชีวิต (นิพนธ์ สุขสวัสดิ์, 2520)

ชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่ชาติหนึ่งที่มีความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมสืบทอดกันมาช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่สำคัญเฉพาะตัวอันแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติที่มีมาช้านาน (กรมศิลปากร, 2536) ดังที่ ราตรี อ่อนพุ่ม (2520) ได้กล่าวถึงความสำคัญของดนตรี นาฏศิลป์ในชีวิตของคนไทยว่า...

...ชีวิตคนไทยตั้งแต่สมัยโบราณมาเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยดนตรีและนาฏศิลป์ไทยเพราะคนไทยเป็นชาติที่เห็นว่าความสนุกสนาน รื่นเริงเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิต หากชีวิตมีความสนุกสนาน รื่นเริง ชีวิตนั้นก็จะเป็นชีวิตที่ดีและมีความสุข...

... ฉะนั้นชีวิตของคนไทยขึ้นอยู่กับจังหวะต่าง ๆ ในชีวิตซึ่งจะต้องมีการท่วงทูลและการฉลอง เริ่มต้นด้วยการรับขวัญ โทกพนมไฟ การบวช การแต่งงานและการเผาศพ จะต้องมีการทำบุญ เลี้ยงพระ เพราะฉะนั้นจะต้องมีปีพาทย์ไว้บรรเลง...

ในด้านการละเล่น การแสดงของชาวบ้านหรือนาฏศิลป์พื้นบ้านนั้นก็มีการจัดกระจายไปทั่วทุกภาคทั่วทุกพื้นที่ การละเล่นการแสดงของแต่ละที่ก็มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองและแตกต่างกัน

จากภูมิภาคอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ศิลปะการละเล่นนาฏศิลป์พื้นบ้านแต่ละแห่งแต่ละที่ต่างก็มีคุณค่าในตัวเอง อันควรแก่การอนุรักษ์ไว้ เพราะเป็นสิ่งที่สื่อแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต การทางวัฒนธรรมและควมมีอารยธรรม ความเจริญทางด้านจิตใจของชาวบ้านในภูมิภาคนั้น เช่น

ภาคกลาง เป็นภาคที่มีดินแดนเป็นที่ราบลุ่ม ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพในการทำนา นาฏศิลป์พื้นบ้านของภูมิภาคเขตภาคกลางนี้จึงเป็นนาฏศิลป์ที่เกี่ยวพันกับวิถีชีวิตการทำนาเป็นส่วนใหญ่ เอนก นาวิกมูล ได้ศึกษาค้นคว้าไว้ว่า ในบริเวณภาคกลางของไทย ชาวบ้านได้สร้างเพลงขึ้นไว้มากมากถึง 40 กว่าทำนอง เรียงได้ว่ามีหลากหลายกว่าภาคใด ที่แพร่หลายและร้องเล่นกันแทบทุกจังหวัด ได้แก่ เพลงฉ่อย เป็นต้น (เอนก นาวิกมูล, 2533) สามารถจัดนาฏศิลป์พื้นบ้านเป็นประเภทได้ 3 ประเภท คือ

1. นาฏศิลป์พื้นบ้านประเภทระบำพ็อนและการต่อสู้พื้นบ้าน เช่น รำวง รำแม่ศรี หรือรำศรีนาล รำฉุยฉาย เกิดเท็งหรือกลองยาว เป็นต้น

2. นาฏศิลป์พื้นบ้านประเภทเล่นเป็นเรื่องหรือละครพื้นบ้าน เช่น ลิเก ละครชาตรี เพลงทรงเครื่อง เป็นต้น

3. นาฏศิลป์พื้นบ้านประเภทเพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงฉ่อย เพลงลำตัด เพลงอื่นชว เพลงเต็นกำรำเคียว เพลงปรบไก่ เพลงเกี่ยวข้าว เป็นต้น (จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2533)

ภาคเหนือ นาฏศิลป์พื้นบ้านของภาคเหนือที่เป็นการรำอ้อ จะเรียกกันว่า "พ็อน" การพ็อนของชาวเหนือจะมีลีลาท่าทางที่เป็นแบบฉบับมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง คือ มีลีลาแ่มช้อยสวยงาม เคลื่อนไหวไปอย่างช้า ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเหนือ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ (ธีรยุทธ สวางศรี, 2533) สรุปได้ 3 ประเภท คือ

1. นาฏศิลป์พื้นบ้านประเภทระบำพ็อนและการต่อสู้ เช่น พ็อนเล็บ พ็อนเทียน พ็อนบันฝ้าย พ็อนคาบ พ็อนเจิง การตีกลองสะบัดไชย เป็นต้น

2. นาฏศิลป์พื้นบ้านประเภทเล่นเป็นเรื่องหรือละครพื้นบ้าน มี 2 ประเภท คือ ละครชอ และ จ้าคไต

3. นาฏศิลป์พื้นบ้านประเภทเพลงพื้นบ้าน เช่น จ้อช ชอ เป็นต้น

ภาคอีสาน ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเรานั้น เป็นดินแดนที่ราบสูง และพื้นที่ส่วนใหญ่แห้งแล้งกันดาร แต่ดินแดนอีสานก็เป็นแหล่งของศิลปวัฒนธรรมที่มีมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ศิลปะการแสดงหรือนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานจึงมีที่มานับยาวนานเหมือนกัน และมีเป็นจำนวนมากยิ่งกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะชนชาวอีสานเป็นคนชอบการสนุกสนานรื่นเริง จึงสร้างสรรค์ศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ดนตรีไว้อย่างมากมาย (ธีรวัลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2532) สรุปได้ 3 ประเภท คือ

1. นาฏศิลป์พื้นบ้านประเภทระบำรำฟ้อนและการต่อสู้ เช่น ฟ้อนผู้ไท หรือ ฟ้อนภูไท ฟ้อนแมงคืบเต่า ฟ้อนตั้งหวาย เรือมอันเร มวยโบราณ เป็นต้น
2. นาฏศิลป์พื้นบ้านประเภทเล่นเป็นเรื่องหรือละครพื้นบ้าน เช่น หมอฉำหมึงตะลุงอีสาน เป็นต้น
3. นาฏศิลป์พื้นบ้านประเภทเพลงพื้นบ้าน เช่น ลำเพลิน เพลงโคราช เจริญ เป็นต้น

ภาคใต้ มีนาฏศิลป์พื้นบ้านสรุปได้ 3 ประเภท คือ

1. นาฏศิลป์พื้นบ้านประเภทระบำรำฟ้อนและการต่อสู้ เช่น ร่องเงี้ยว ซิมเป็ง คาระ ลีละ เป็นต้น
2. นาฏศิลป์พื้นบ้านประเภทเล่นเป็นเรื่องหรือละครพื้นบ้าน เช่น โนห์ตรา มะโห่ง หมึงตะลุง วาฮังเขียม ลีเกปา เป็นต้น
3. นาฏศิลป์พื้นบ้าน ประเภทการละเล่นเพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงบอก เพลงเรือ เพลงนา เพลงคันทอง ลีเกฮูลู เป็นต้น

จากตัวอย่างดนตรีนาฏศิลป์พื้นบ้านของแต่ละภาคนี้ จะเห็นได้ว่าศิลปวัฒนธรรมด้านดังกล่าวล้วนมีความสำคัญและมีคุณค่ายิ่ง เพราะสามารถแสดงออกถึงความเป็นคนไทย วัฒนธรรมไทยของแต่ละภูมิภาคได้เป็นอย่างดี แต่จากช่วงเวลาที่ผ่านมาอิทธิพลของความเจริญด้านเทคโนโลยีและวัฒนธรรมต่างชาติได้แพร่กระจายเข้ามาอย่างรวดเร็ว มีผลทำให้ศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ ดนตรีของชาติรวมถึงนาฏศิลป์พื้นบ้านประสบกับความเสื่อม จำเป็นต้องเร่งแก้ไขโดยการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อเยาวชนและประชาชน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้กำหนดคนโอบอารยวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นหลักในการร่วมกันรักษาและ

ส่งเสริมวัฒนธรรมไว้ในข้อ 2, 3 ว่า

2) เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านนำไปสู่ประชาชน ถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ สติศาสตร์ ความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

3) ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชน มีความเข้าใจ เห็นคุณค่าและยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิด การผสมผสานทางวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขในชาติและมีความรัก ห่วงแหนวัฒนธรรมยิ่งขึ้น

กรมศิลปากรเป็นสถาบันหนึ่งที่ตอบสนองนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติโดยการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทย อันเป็นศิลปประจำชาติให้คงอยู่สืบต่อไป โดยจัดตั้งโรงเรียนเพื่อสอนนาฏศิลป์และดนตรีไทยขึ้นสำหรับเป็นแหล่งฝึกหัด ฝึกสอนศิลปะดังกล่าวให้มั่นคงถาวรต่อไป สถานศึกษาที่จัดตั้งเพื่อการเรียนการสอนทางด้าน ดนตรีและนาฏศิลป์ คือ วิทยาลัยนาฏศิลป์

วิทยาลัยนาฏศิลป์เป็นสถานศึกษาเฉพาะทาง มีหน้าที่หลักตามจุดประสงค์ใน การก่อตั้งคือ

1. งานการเรียนการสอน การผลิตบุคลากรด้านดนตรี นาฏศิลป์เพื่อให้เป็น ผู้สอนและเป็นศิลปิน หรือผู้ทำงานเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมด้านดุริยางคนาฏศิลป์
2. หน้าที่ในทางเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมทางด้านดุริยางคนาฏศิลป์ในทุกส่วนของประเทศ
3. ทำหน้าที่บริการวิชาการด้านดุริยางคนาฏศิลป์แก่ภาครัฐบาลและภาคเอกชน
4. หน้าที่ส่งเสริม บำรุง ค้นคว้า วิจัยและรวบรวมศิลปวัฒนธรรมด้านดุริยางค นาฏศิลป์ โดยเฉพาะดุริยางคนาฏศิลป์พื้นบ้านในท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ (กองศิลปศึกษา, 2535)

จากหน้าที่หลักของวิทยาลัยนาฏศิลป์ดังกล่าวแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าบทบาทของวิทยาลัย นาฏศิลป์มิใช่เพียงอนุรักษ์และส่งเสริมนาฏศิลป์ ดนตรีแบบมาตรฐาน เช่น โขน ละคร เท่านั้น

หากแต่ยังมีหน้าที่ในการอนุรักษ์และส่งเสริมนาฏศิลป์ดนตรีพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นด้วยอีกส่วนหนึ่ง และเนื่องจากศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์และดนตรีพื้นเมืองของแต่ละภาคมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์จึงต้องกระจายอยู่ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น 12 แห่ง 4 ภูมิภาค คือ

1. ภาคกลาง ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี และวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง
2. ภาคเหนือ ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ และวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย
3. ภาคอีสาน ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา และวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
4. ภาคใต้ ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช และวิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง

ในฐานะที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ทั้ง 12 แห่งนี้ เป็นสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ก็ได้ดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูนาฏศิลป์ ดนตรีพื้นเมือง ภาควิชาในจังหวัดที่วิทยาลัยตั้งอยู่ตลอดมา ดังปรากฏในผลการวิจัยของ สมภพ เพ็ญจันทร์ (2534) เรื่อง "บทบาทในการอนุรักษ์และพัฒนานาฏศิลป์พื้นบ้านของอาจารย์ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์" ซึ่งได้กล่าวถึงการอนุรักษ์นาฏศิลป์พื้นบ้านของอาจารย์ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ดังนี้

ภาคกลาง

วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี

นาฏศิลป์พื้นบ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีฟื้นฟูขึ้นคือ ระบำซอ ซึ่งได้มาจากการออกเดินทางไปเก็บข้อมูลจากชาวบ้านโดยตรง แล้วนำมาพัฒนาขึ้นโดยใช้หลักการทางนาฏศิลป์ เข้าช่วย สิ่งที่อาจารย์พัฒนาขึ้นคือ ท่ารำ การแต่งกาย รูปแบบการแปรแถว คณะประกอบการแสดงและความเหมาะสมของเวลาในการแสดง

วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี

นาฏศิลป์พื้นบ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ฟื้นฟูขึ้นคือ ระบำนาคข้าว ซึ่งได้มาจากการออกเดินทางไปเก็บข้อมูลจากศิลปินพื้นบ้านโดยตรง แล้วนำมาพัฒนาขึ้นโดยใช้หลักการทางนาฏศิลป์เข้าช่วย สิ่งที่อาจารย์พัฒนาขึ้นคือ ท่ารำ การแต่งกาย รูปแบบการแปรแถว คณะ

ประกอบการแสดง และความเหมาะสมของเวลาในการแสดง

วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

นาฏศิลป์พื้นบ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทองมี 4 ชุด คือ เพลงอีแซว เพลงฉ่อย เพลงเกี่ยวข้าวและเพลงเรือ ซึ่งได้มาจากการออกเดินทางไปเก็บข้อมูลจากชาวบ้านโดยตรง และนำมาพัฒนาขึ้นโดยใช้หลักการทางนาฏศิลป์เข้าช่วย สิ่งที่อาจารย์พัฒนาขึ้นคือ ท่ารำ การแต่งกาย รูปแบบการแปรแถว คณะประกอบการแสดงและความเหมาะสมของเวลาในการแสดง

ภาคเหนือ

วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

นาฏศิลป์พื้นบ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่มี 4 ชุด คือ ฟ้อนสาวไหม ฟ้อนโต ระบำชาวเขา และระบำชาวเขา 2 เผ่า ซึ่งได้มาจากการออกเดินทางไปเก็บข้อมูลจากศิลปินพื้นบ้านโดยตรงและนำมาพัฒนาขึ้นโดยใช้หลักการทางนาฏศิลป์เข้ามาช่วย สิ่งที่อาจารย์พัฒนาขึ้นคือท่ารำ การแต่งกาย รูปแบบการแปรแถว คณะประกอบการแสดงและความเหมาะสมของเวลาในการแสดง

วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย

นาฏศิลป์พื้นบ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย มี 4 ชุด คือ รำนั่งฉลวย รำวงแบบบก รำฉลุฉลุเข้าวัด และเพลงคล้องช้าง ซึ่งได้มาจากการออกเดินทางไปเก็บข้อมูลจากศิลปินพื้นบ้านหรือแหล่งข้อมูลปฐมภูมิโดยตรง และนำมาพัฒนาขึ้นโดยใช้หลักการทางนาฏศิลป์เข้าช่วย สิ่งที่อาจารย์พัฒนาขึ้นคือ ท่ารำ การแต่งกาย รูปแบบการแปรแถว คณะประกอบการแสดง และความเหมาะสมของเวลาในการแสดง

ภาคอีสาน

วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์

นาฏศิลป์พื้นบ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์มี 4 ชุด คือ ฟ้อนสังฆาฬ รำโปงฉาง รำสาวกะสินธุ์ดำเหนิน และรำไท้ภูเขา การแสดงแต่ละชุดจะได้มาจากการออก

เดินทางไปเก็บข้อมูลจากศิลปินพื้นบ้านโดยตรง แล้วนำมาพัฒนาขึ้นโดยใช้หลักการทางนาฏศิลป์ เข้าช่วย สิ่งที่อาจารย์พัฒนาขึ้นคือ ท่ารำ การแต่งกาย รูปแบบการแปรแถว คนตรีประกอบการ แสดง และความเหมาะสมของเวลาในการแสดง

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

นาฏศิลป์พื้นบ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดมีขึ้นพื้นมี 4 ชุด คือ เริงเชื่องชื่อง น้อนแม่บ่ท้อसान น้อนภูไทเรอ และน้อนแมงต๊อบเต่า การแสดงแต่ละชุดจะได้ออกเดินทางไปเก็บข้อมูลจากศิลปินพื้นบ้านโดยตรงหรือแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ แล้วนำมาพัฒนาขึ้นโดย ใช้หลักการทางนาฏศิลป์เข้าช่วย สิ่งที่อาจารย์พัฒนาขึ้นมีดังนี้คือ ท่ารำ การแต่งกาย รูปแบบ การแปรแถว คนตรีประกอบการแสดง และความเหมาะสมของเวลาในการแสดง

ภาคใต้

วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช

นาฏศิลป์พื้นบ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราชมีขึ้นพื้นมี 2 ชุด คือ ร่องเง็ง และซิมเปง การแสดงทั้งสองชุดได้ออกเดินทางไปเก็บข้อมูลจากศิลปินพื้นบ้านโดยตรง แล้วนำมาพัฒนาขึ้นโดยใช้หลักการทางนาฏศิลป์เข้าช่วย สิ่งที่อาจารย์พัฒนาขึ้นคือ ท่ารำ การ แต่งกาย รูปแบบการแปรแถว คนตรีประกอบการแสดง และความเหมาะสมของเวลาในการแสดง

วิทยาลัยนาฏศิลป์ทลุง

นาฏศิลป์พื้นบ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ทลุงมีขึ้นพื้นมี 4 ชุด คือ ซิมเปง ฮอเก็จปาฮัง คาริบูหงารำไป และว่าวบุหลัน ซึ่งได้มาจากการออกเดินทางไปเก็บข้อมูลจากศิลปินพื้นบ้านโดย ตรง แล้วนำมาพัฒนาขึ้นโดยใช้หลักการทางนาฏศิลป์เข้าช่วย สิ่งที่อาจารย์พัฒนาขึ้นคือ ท่ารำ การแต่งกาย รูปแบบการแปรแถว คนตรีประกอบการแสดง และความเหมาะสมของเวลาใน การแสดง

จากผลการดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูนาฏศิลป์ คนตรีพื้นเมืองของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ดังกล่าวแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าวิทยาลัยนาฏศิลป์เป็นสถานศึกษาที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่ง

ในการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติไว้มิให้เสื่อมสลายไปกับกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ

ในปัจจุบันนอกจากจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางศิลปวัฒนธรรมจนหลายหน่วยงานต้องร่วมมือกันดำเนินการอนุรักษ์ ด้วยการรณรงค์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งเปิดสถานศึกษาคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ขึ้น เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติไว้แล้ว ในด้านอื่น ๆ ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกันด้วยเช่นกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาในแต่ละภูมิภาคของประเทศตามแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระดับภูมิภาคกระษะฮาว (พ.ศ. 2538-2554) ของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า แต่ละภูมิภาคจะมีการเปลี่ยนแปลงแต่ละด้านแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศ สภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันซึ่งสามารถสรุปภาพรวมที่สำคัญได้ดังนี้

ภาคกลาง

สภาพการตั้งโดยรวมเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมไปสู่เศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ฯลฯ ซึ่งมีผลกระทบต่อโครงสร้างของสังคม มีการย้ายถิ่น อันส่งผลให้เกิดปัญหาทางการศึกษาตามไปด้วย กล่าวคือ การจัดการศึกษารูปแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องการกำลังคนที่มีความรู้ได้ ดังนั้นความต้องการในการแก้ปัญหาของภาคกลางก็คือ ต้องมีการขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายทางสาขาศาสตร์ให้มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม

ภาคเหนือ

สภาพการตั้งโดยทั่วไปของภาคเหนือมีชุมชนหลายเชื้อชาติ หลายฐานะ และมีปัญหาทางการศึกษาในหลายระดับ เช่น ประชาชนขาดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ชาวชนโศษเฉพาะเด็กหญิงขาดโอกาสทางการศึกษา ดังนั้นการแก้ปัญหาของภาคเหนือจึงต้องมุ่งไปที่การจัดการศึกษาด้านอาชีพแก่ประชาชนให้มากขึ้น รวมถึงชาวชนโศษเฉพาะเด็กหญิงด้วย การจัดทำหลักสูตรต้องปรับให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชนซึ่งมีอยู่กระจัดกระจายทั่วภูมิภาค

ภาคอีสาน

สภาพสังคมส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจที่มุ่งไปสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรม ทำให้ประชาชนประสบปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพราะตลาดแรงงานต้องการแรงงานที่มีการศึกษาสูงขึ้น ในขณะที่ประชาชนมี

การศึกษาขั้นพื้นฐานต่ำ ดังนั้นการแก้ปัญหาที่จำเป็นที่สุดคือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนตามที่ตลาดแรงงานในภูมิภาคต้องการ

ภาคใต้

สภาพโดยทั่วไปของภาคใต้ประสบกับภาวะการขาดตัวทางเศรษฐกิจ ตลาดแรงงานต้องการแรงงานที่มีความรู้ ความสามารถมากขึ้นในขณะที่ประชาชนและเยาวชนส่วนใหญ่มีการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับต่ำ ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาจึงต้องเน้นการพัฒนาเพื่อการประกอบอาชีพตามความต้องการในท้องถิ่นอย่างเร่งด่วน และในขณะที่เดียวกันยังต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกทางวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้เพราะภาคใต้เป็นเขตติดต่อกับต่างประเทศอื่นอาจเกิดการรับวัฒนธรรมต่างชาติได้โดยง่าย

จากภาพรวมดังกล่าวแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าประเด็นสำคัญที่เป็นปัญหาใหญ่ก็คือ การที่แรงงานในท้องถิ่นมีความรู้พื้นฐานต่ำหรือมีความรู้ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานในท้องถิ่น ดังนั้นการวางแผนการศึกษาหรือการดำเนินการทางการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา จึงควรที่จะมุ่งจัดการศึกษาด้านอาชีพเพื่อพัฒนาแรงงานในท้องถิ่นให้มีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการทางการศึกษาของแต่ละภูมิภาค แต่ละชุมชน ดังที่ได้กล่าวแล้วนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินการทางการศึกษาโดยการประกาศจัดตั้งสถานศึกษาในรูปแบบใหม่ขึ้นด้วยการชธาฐานทางวิชาการในสถาบันเฉพาะทางที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ 4 สถาบันคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยช่างศิลป์ วิทยาลัยเกษตรกรรม และวิทยาลัยพลศึกษา เรียกชื่อตามบทบาทใหม่ว่า "วิทยาลัยชุมชน" โดยมีการประกาศหลักการและเหตุผลในการจัดตั้งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้านอาชีพไว้ในหลักการว่า "...กระทรวงศึกษาธิการเล็งเห็นความจำเป็นจะต้องเร่งจัดการศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพ ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เพื่อเร่งผลิตกำลังคน และพัฒนาฝีมือแรงงานทุกระดับโดยด่วนที่สุด" (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538)

นอกจากในหลักการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนจะมีเหตุผลเพื่อแก้ปัญหาด้านอาชีพแล้ว ยังสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนสถานศึกษาได้อีกทางหนึ่งด้วย ดังได้กล่าวไว้ในหลักการว่า

... ตัวโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาลประสบความสำเร็จอย่างมาก มีผลให้ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนได้ถึงร้อยละ 85.71 ในปีการศึกษา 2538 และในปีการศึกษา 2538 คาดว่าจะมีผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ เป็นผลให้ผู้เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพจะมีแนวโน้มสูงขึ้นมาก กระทรวงศึกษาธิการเห็นความจำเป็นจะต้องจัดเตรียมสถานศึกษาไว้รองรับนักเรียนเหล่านี้โดยเฉพาะในชุมชนชนบท...

... ความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษามีปัจจุบันมีค่อนข้างสูง และสถาบันการศึกษาในระดับนี้จำกัด โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค ประกอบกับการตั้งสถานศึกษาใหม่ต้องลงทุนสูงมาก จึงจำเป็นต้องมีสถาบันการศึกษาท้องถิ่นที่เป็นเครือข่ายโดยจัดการศึกษา 2 ปีแรก และให้ศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นการขยายบทบาทของสถาบันการศึกษาเฉพาะทางที่มีอยู่ จึงเป็นการลดภาระการลงทุนและให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการและอยู่ในท้องถิ่นของตนมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในสถาบันการศึกษาเฉพาะทางของกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าวเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมที่สุด ทั้งจะทำให้การเร่งรัดการผลิตกำลังคนในสาขาวิชาการและวิชาชีพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนสนองความต้องการของภูมิภาคและประเทศได้บรรลุเป้าหมายรวดเร็วยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538)

เพื่อให้การดำเนินการตอบสนองวัตถุประสงค์ของวิทยาลัยชุมชนที่ต้องการพัฒนาอาชีพพัฒนาคนทุกรูปแบบ จึงมีการกำหนดลักษณะเฉพาะของวิทยาลัยชุมชน รวมถึงบทบาทและหน้าที่ของวิทยาลัยชุมชน ดังนี้

1. สืบหลักเปิดประตูรับผู้เข้าเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ ความสนใจ ความต้องการที่แตกต่างกันไป

2. มีหลักสูตรกว้างขวาง ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยจัดทั้ง

- การศึกษาด้านวิชาชีพ
- การศึกษาสายสามัญ
- การศึกษาผู้ใหญ่
- การศึกษาซ่อมเสริม
- การศึกษาเพื่อเรียนต่อในระดับสูง
- การแนะแนว

8. รูปแบบการจัดการศึกษามีหลากหลาย ทั้งหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาอาชีพ หลักสูตร 2 ปี หลังมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อวุฒิอนุปริญญา หลักสูตรปริญญา 4 ปี และเมื่อวิทยาลัยชุมชนพัฒนาขึ้นเป็นวิทยาลัยสอนหลักสูตร 4 ปีสมบูรณ์แล้วจะพัฒนาเป็นสถาบันอุดมศึกษาเต็มรูปต่อไป

4. วิทยาลัยชุมชนเป็นหลัก โปรแกรมต่าง ๆ ที่จัดการสอนในวิทยาลัยชุมชน จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียนตามความต้องการของตลาดแรงงานในท้องถิ่นเป็นหลักโดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน

5. ค่าใช้จ่ายต่ำและให้ความสะดวกกับผู้เรียน ผู้เรียนจะเสียค่าใช้จ่ายต่ำ ได้เรียนใกล้บ้าน สามารถทำงานไปด้วยและเรียนไปด้วย

6. ยืดหยุ่นในการศึกษาตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนได้หลายครั้งตามความต้องการและความจำเป็น

วิทยาลัยชุมชนทำหน้าที่ 2 อย่าง ไปพร้อม ๆ กันในขณะเดียวกันคือ

1. ทำหน้าที่เหมือนสถาบันอุดมศึกษาทุกประการ คือ
 - 1.1 สอนนักศึกษา
 - 1.2 แสวงหาความรู้เพิ่มเติมโดยการค้นคว้าวิจัย
 - 1.3 ให้บริการวิชาการแก่ชุมชน
 - 1.4 ร่วมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและชุมชน
2. ทำหน้าที่เป็นศูนย์วิชาการของท้องถิ่น คือ
 - 2.1 ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง
 - 2.2 แสวงหาความรู้จากบุคคลและกิจการในท้องถิ่น

2.3 ทัศนาคความรู้ เทคนิควิธี เพื่อนำกลับไปพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง
 โดยการทำบริการฝึกอบรมระยะสั้น จัดกิจกรรมต่าง ๆ และเปิด
 บริการวิชาการแก่ชุมชน

2.4 เป็นหน่วยงานนำเชิงวิชาการแก่ท้องถิ่นโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ,
 2538)

จากลักษณะเฉพาะ บทบาทและหน้าที่ในฐานะวิทยาลัยชุมชนดังกล่าว นับได้ว่านอกจาก
 การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนจะแก้ปัญหาตามสภาพการณ์ได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังเป็นบทบาทและหน้าที่ที่
 จะยังประโยชน์ได้อย่างดียิ่ง ทั้งต่อสถาบันการศึกษาและต่อชุมชน กล่าวคือ สถาบันศึกษาที่ขยาย
 บทบาทเป็นวิทยาลัยชุมชนจะได้รับประโยชน์จากบุคลากรท้องถิ่น และชุมชนในท้องถิ่นก็ได้รับการ
 บริการทางวิชาการด้านต่าง ๆ รวมถึงประโยชน์จากการค้นคว้าวิจัยจากสถานศึกษาอย่างกว้าง
 ขวางตอบแทน โดยที่ทุกคนในชุมชนมีสิทธิในการได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งในด้านการอบรมหรือศึกษาต่อด้านวิชาชีพ ทั้งนี้เพราะหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนมีทั้ง
 หลักสูตรระยะสั้นสำหรับบุคคลทั่วไปในชุมชนและหลักสูตรระยะยาวสำหรับรองรับนักเรียนที่สำเร็จ
 การศึกษาจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยม
 ศึกษาปีที่ 8 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 8 ทั่วไป

เมื่อวิทยาลัยนาฏศิลป์ได้เข้าร่วมเป็นสถาบันหนึ่งในโครงการของวิทยาลัยชุมชน จึง
 เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้มีการจัดการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในวงกว้างขึ้น สอดคล้อง
 กับกระแสความต้องการที่จะอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีนาฏศิลป์ของชาติในยุคปัจจุบัน
 และในขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับทิศทางการจัดการศึกษาที่เน้นให้มีการจัดการศึกษาที่สอดคล้อง
 กับความต้องการของชุมชนควบคู่กันไปด้วย โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์ได้เริ่มดำเนินการในฐานะ
 วิทยาลัยชุมชนในปีการศึกษา 2537 ซึ่งกองศิลปศึกษา กรมศิลปากร ได้กำหนดเป้าหมายการ
 ดำเนินการในปี พ.ศ. 2537-2539 ไว้ดังนี้

1. จัดหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น จำนวน 3 หลักสูตร คือ

1.1 หลักสูตรอบรมดนตรีและนาฏศิลป์สำหรับบุคคลภายนอก

1.1.1 ปี พ.ศ. 2537 พื้นที่ดำเนินการคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ

1.1.2 ปี พ.ศ. 2538-2539 พื้นที่ดำเนินการคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ทุกแห่ง

1.2 หลักสูตรอบรมคนตรีและนาฏศิลป์ภาคฤดูร้อน

1.2.1 ปี พ.ศ.2537 พื้นที่ดำเนินการคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ

1.2.2 ปี พ.ศ.2538-2539 พื้นที่ดำเนินการคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ทุกแห่ง

2. จัดหลักสูตรอบรมครูประจำการ (หลักสูตรระยะสั้น) 1 หลักสูตร

3. จัดหลักสูตรวิชาชีพเส้นทางศิลปวัฒนธรรม (หลักสูตร 3 ปี) เพื่อให้การอบรมทาง

วิชาชีพแก่นักเรียน 4 หลักสูตร คือ

3.1 หลักสูตรวิชาชีพคนตรีพื้นเมือง รับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 8 เข้าเรียน พื้นที่ดำเนินการคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

3.2 หลักสูตรวิชาชีพนาฏศิลป์พื้นเมือง รับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 8 เข้าเรียน พื้นที่ดำเนินการคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

3.3 หลักสูตรวิชาชีพคนตรีสากล พื้นที่ดำเนินการคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ

3.4 หลักสูตรวิชาชีพนาฏศิลป์สากล พื้นที่ดำเนินการคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์

กรุงเทพ

จะเห็นได้ว่า วิทยาลัยนาฏศิลป์แต่ละแห่งในฐานะวิทยาลัยชุมชนได้เริ่มดำเนินการพร้อมกันในปีการศึกษา 2537 โดยเปิดสอนเฉพาะหลักสูตรระยะสั้น แต่ในส่วนของหลักสูตรระยะยาว จะเปิดสอนเฉพาะในวิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพและวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ในปีการศึกษา 2538 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละวิทยาลัยซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมาก ทั้งทางด้านสภาพ ปัญหา และความต้องการที่จะพัฒนาวิทยาลัยให้สามารถตอบสนองต่อชุมชน ท้องถิ่นและภูมิภาคในแต่ละแห่ง

จากเป้าหมายการดำเนินการของวิทยาลัยนาฏศิลป์ดังกล่าวแล้วนั้น นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยนาฏศิลป์แต่ละแห่ง แต่ละภูมิภาคมีความพร้อมในการดำเนินการในฐานะวิทยาลัยชุมชนแตกต่างกันแล้ว ยังแสดงให้เห็นได้อีกด้านหนึ่งว่าแผนการดำเนินการที่กรมศิลปากรได้กำหนดไว้ในปีนั้นเป็นการดำเนินการที่จะตอบสนองตามบทบาทและหน้าที่ของวิทยาลัยชุมชนเฉพาะด้านที่ 1 คือสอนนักศึกษา ด้านที่ 3 ในส่วนของการฝึกอบรมระยะสั้น และด้านที่ 4 คือ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเท่านั้น ส่วนบทบาทและหน้าที่ในด้านอื่น ๆ ยังไม่ได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในฐานะวิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยนาฏศิลป์ต้องดำเนินการในบทบาทที่กว้างขวางและมีความแตกต่างไปจากบทบาทเดิมหลายด้าน ประกอบกับเป็นการดำเนินการในระยะแรกเท่านั้น จึงทำให้ยังไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของวิทยาลัยชุมชนได้อย่างเต็มที่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาในด้านต่าง ๆ ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในฐานะวิทยาลัยชุมชนทุกภูมิภาค โดยสำรวจจากบุคลากรผู้ดำเนินการทางการศึกษาโดยตรง คือ อาจารย์และผู้บริหารของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้น ในการดำเนินการในฐานะวิทยาลัยชุมชน ตลอดจนจะได้ทราบแนวทางการพัฒนาสถาบันและ บุคลากรของวิทยาลัยนาฏศิลป์ให้สามารถจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น และตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ บทบาทและหน้าที่ของวิทยาลัยชุมชนทุกด้าน ตามนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชน
 - 1.1 ศึกษาสภาพของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชนตามการรับรู้ของผู้บริหารของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในภูมิภาคต่างกัน
 - 1.2 ศึกษาปัญหาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชนตามการรับรู้ของอาจารย์และผู้บริหารของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในภูมิภาคต่างกัน
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชนตามการรับรู้ของอาจารย์และผู้บริหารของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในภูมิภาคต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย คือ อาจารย์และผู้บริหาร สังกัดวิทยาลัยนาฏศิลป์ 4 ภูมิภาค รวม 12 แห่ง ดังนี้
 - ภาคกลาง ได้แก่
 - 1.1 วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ
 - 1.2 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี
 - 1.3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ฉะเชิงเทรา
 - 1.4 วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี
 - 1.5 วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

ภาคเหนือ ได้แก่

- 1.6 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่
- 1.7 วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย

ภาคอีสาน ได้แก่

- 1.8 วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์
- 1.9 วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา
- 1.10 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

ภาคใต้ ได้แก่

- 1.11 วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช
- 1.12 วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง

2. ในการศึกษาสภาพและปัญหาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชนตามการรับรู้ของอาจารย์และผู้บริหาร สังกัดวิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 12 แห่งข้างต้น ได้ใช้กรอบบทบาทและหน้าที่ของวิทยาลัยชุมชน 8 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538) ดังนี้

- 2.1 ด้านการสอนนักศึกษา
- 2.2 ด้านการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมโดยการค้าคว้าวิจัย
- 2.3 ด้านการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน
- 2.4 ด้านการรื้อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและชุมชน
- 2.5 ด้านการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง
- 2.6 ด้านการแสวงหาความรู้จากบุคคลและกิจการในท้องถิ่น
- 2.7 ด้านการพัฒนาความรู้ เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาท้องถิ่น
- 2.8 ด้านการรื้อนำเชิงวิชาการแก่ท้องถิ่น

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

สภาพ หมายถึง สภาพของการดำเนินงานในปัจจุบันของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชน

ปัญหา หมายถึง สถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ และเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชน ตามการรับรู้ของอาจารย์และผู้บริหาร

วิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชน หมายถึง สถานศึกษาสังกัดกรมศิลปากรที่
ดำเนินการตามบทบาทและหน้าที่ของวิทยาลัยชุมชน โดยมีพื้นฐานด้านดนตรีและนาฏศิลป์เป็นหลัก
แนวทางการพัฒนา หมายถึง ทางเลือกที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น หรือ
ทางเลือกที่เป็นไปได้ในการปรับปรุงการจัดการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชน
ตามการรับรู้ของอาจารย์และผู้บริหาร

อาจารย์ หมายถึง ผู้สอนซึ่งสังกัดวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

ผู้บริหาร หมายถึง หัวหน้าภาควิชาและหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการวิทยาลัย
นาฏศิลป์

บทบาทด้านการสอนนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัย
ชุมชนที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียนในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาแต่ไม่ถึงระดับปริญญา มีหลักสูตรเน้นด้านวิชา
ชีวะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด มีหลักสำคัญในการสอน คือ

1. เน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี
2. การสอนต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ
กับชุมชนนั้นให้มากที่สุด
3. ผู้สอนต้องมีประสบการณ์ในเรื่องที่สอนอย่างเพียงพอ และควรที่จะให้บุคลากร
ในชุมชนนั้นเข้าร่วมคำสอนให้มากที่สุด

บทบาทด้านการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมโดยการค้นคว้าวิจัย หมายถึง กิจกรรมของ
วิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชนที่เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ควบคู่ไปกับการ
เรียนการสอน แบ่งได้ 2 รูปแบบ คือ

1. งานวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ในสาขาวิชาที่สอนให้ก้าวหน้า และช่วยเสริมการเรียน
การสอนให้มีประสิทธิภาพ เช่น การวิจัยเพื่อเขียนตำรา เป็นต้น
2. งานวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนาประเทศ
หรือชุมชน เช่น การวิจัยเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นต้น

บทบาทด้านการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง กิจกรรมของวิทยาลัยนาฏศิลป์ใน
ฐานะวิทยาลัยชุมชนที่บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ สรุปได้ 3 ด้าน คือ

1. การบริการด้านความรู้ โดยการนำความรู้ที่มีอยู่ในวิทยาลัยบริการแก่บุคคล
ภายนอกที่ไม่มีโอกาสเข้ามาศึกษาในการศึกษาปกติ ได้แก่ การฝึกอบรมวิชาชีพพิเศษแก่บุคคลภายนอก

การฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นแก่บุคคลภายนอกตามความต้องการ การอภิปราย ปาฐกถา การจัด นิทรรศการทางวิชาการ การเผยแพร่วิชาการทางสื่อมวลชน การเผยแพร่เอกสารทางวิชาการที่ วิทยาลัยจัดพิมพ์ขึ้น

2. การบริการด้านทรัพยากร โดยการนำทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในวิทยาลัย บริการให้แก่ชุมชนภายนอกวิทยาลัย ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าใช้อาคารสถานที่ เช่น ห้องสมุด หอประชุม สนาม เป็นต้น

3. การส่งเสริมและพัฒนาชุมชน โดยการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ส่งเสริมและพัฒนาชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและชุมชน หมายถึง กิจกรรมของ วิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชนที่เกี่ยวกับการทำนุบำรุง รักษา ถ่ายทอด สร้างสรรค์และ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรี นาฏศิลป์ ของท้องถิ่นและชุมชน โดยมีหน้าที่สำคัญคือ

1. เป็นแบบอย่างของความถูกต้อง
2. มีการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างจริงจัง
3. เผยแพร่ความรู้อย่างกว้างขวาง

บทบาทด้านการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง หมายถึง กิจกรรมของ วิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชนในการศึกษาปัญหาและหาแนวทางแก้ปัญหาของชุมชน โดย ร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ ในชุมชน โดยที่วิทยาลัยเป็นเพียงแหล่งกลางกระตุ้นให้เกิดการพิจารณาถึง ปัญหาที่ตนเองในชุมชนเป็นหลักสำคัญ

บทบาทด้านการพัฒนาความรู้ เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง กิจกรรมของ วิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชนในการพัฒนาบุคลากรและความพร้อมของวิทยาลัยเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการให้บริการฝึกอบรมระยะสั้น จัดกิจกรรมต่าง ๆ และเปิดบริการวิชาการแก่ ชุมชน

บทบาทด้านการแสวงหาความรู้จากบุคคลและกิจการในท้องถิ่น หมายถึง กิจกรรมของ วิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชนในการแสวงหาความรู้จากบุคคลและกิจการในท้องถิ่นเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพทางวิชาการแก่วิทยาลัย แบ่งการแสวงหาได้ 3 ทาง คือ

1. โดยส่งบุคลากรไปศึกษา ถ่ายทอดวิชาการจากผู้รู้ในชุมชน
2. โดยการเชิญผู้รู้ในชุมชนเป็นวิทยากรพิเศษ

3. โครงการส่งนักศึกษาไปฝึกงานในสถานประกอบการในชุมชน
 บทบาทด้านการเป็นหน่วยผู้นำเชิงวิชาการแก่ท้องถิ่น หมายถึง กิจกรรมของวิทยาลัย
 นานาชาติในฐานะวิทยาลัยชุมชนที่ส่งเสริมให้คณาจารย์ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ
 ต่าง ๆ ให้คำแนะนำ ปรึกษาแก่ชุมชนและหน่วยงานภาคนอกวิทยาลัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างอาจารย์และผู้บริหารตอบแบบสอบถามตามสภาพที่เป็นจริง

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาวิทยาลัยนานาชาติ
 ครอบคลุมภาคเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในฐานะวิทยาลัยชุมชน
 ต่อไป
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการจัดการศึกษาของวิทยาลัย
 นานาชาติในฐานะวิทยาลัยชุมชนในแต่ละภูมิภาคเพื่อให้ตอบสนองต่อชุมชนตามนโยบายของกระทรวง
 ศึกษาธิการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาของวิทยาลัยนานาชาติในฐานะวิทยาลัยชุมชนตาม
 การรับรู้ของอาจารย์และผู้บริหารของวิทยาลัยนานาชาติในแต่ละภูมิภาค โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย
 เชิงสำรวจ (Survey Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ อาจารย์และผู้บริหารวิทยาลัยนานาชาติ สังกัดกองศิลปศึกษา
 กรมศิลปากร ทั้งหมด 859 คน แยกเป็นอาจารย์จำนวน 796 คน และผู้บริหาร 63 คน
 ดังรายละเอียดตารางวิทยาลัยดังนี้

- 1.1 วิทยาลัยนานาชาติปทุมธานี มีอาจารย์ 217 คน ผู้บริหาร 7 คน
 รวม 224 คน

- 1.2 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี มีอาจารย์ 50 คน ผู้บริหาร 5 คน
รวม 55 คน
- 1.3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ฉะเชิงเทรา มีอาจารย์ 55 คน ผู้บริหาร 5 คน
รวม 60 คน
- 1.4 วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี มีอาจารย์ 28 คน ผู้บริหาร 4 คน
รวม 30 คน
- 1.5 วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง มีอาจารย์ 72 คน ผู้บริหาร 5 คน
รวม 77 คน
- 1.6 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ มีอาจารย์ 87 คน ผู้บริหาร 7 คน
รวม 94 คน
- 1.7 วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย มีอาจารย์ 48 คน ผู้บริหาร 5 คน
รวม 53 คน
- 1.8 วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ มีอาจารย์ 51 คน ผู้บริหาร 5 คน
รวม 56 คน
- 1.9 วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา มีอาจารย์ 21 คน ผู้บริหาร 4 คน
รวม 25 คน
- 1.10 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มีอาจารย์ 59 คน ผู้บริหาร 7 คน
รวม 66 คน
- 1.11 วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช มีอาจารย์ 65 คน ผู้บริหาร
5 คน รวม 70 คน
- 1.12 วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง มีอาจารย์ 45 คน ผู้บริหาร 4 คน
รวม 49 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์จำนวน 491 คน ซึ่งเลือกด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบ
แบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากประชากรอาจารย์ในแต่ละวิทยาลัย โดย
มีการกระจายตามวิทยาลัย การเลือกจำนวนอาจารย์ในแต่ละวิทยาลัยใช้หลักการเลือกตาม
สัดส่วน (Proportional Allocation) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นตัวแทนของประชากร

(นิคม ปรากฏา, 2517)

สำหรับผู้บริหารใช้ประชากรทั้งหมดจำนวน 63 คน โดยในส่วนของ การสำรวจสภาพของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชนใช้ตัวแทนผู้บริหาร 1 คน และในส่วนของ การสำรวจปัญหาของวิทยาลัยใช้ประชากรทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 2 ชุด สำหรับผู้บริหาร 1 ชุด สำหรับอาจารย์ 1 ชุด แบบสอบถามของผู้บริหารมีทั้งหมด 3 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ และปลายเปิด สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่าและปลายเปิด สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชน

ส่วนแบบสอบถามของอาจารย์มี 2 ตอน โดยมีเนื้อหาเช่นเดียวกับตอนที่ 1 และตอนที่ 3 ของแบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย พร้อมแบบสอบถามไปยังผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ทั้ง 12 แห่ง ทางไปรษณีย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม และแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม และเก็บแบบสอบถามส่งคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมเครื่องสมองกล (Computer) สำเร็จรูป SPSS/PC ในการวิเคราะห์ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละในตอนที่ 1 และค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน-

มาตรฐาน ในตอนที่ 3 โดยมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติบรรทัดคือ วิธีการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง จำนวนออกเป็นอาจารย์และผู้บริหารตามภูมิภาคและวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชน ใช้วิธีนำเสนอเป็นความเรียงจำแนกรายด้าน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในฐานะวิทยาลัยชุมชน ใช้สถิติอนุमानคือ วิธีการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง จำนวนออกเป็นอาจารย์และผู้บริหารตามภูมิภาคและวิทยาลัย

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่าง ๆ นำมารวบรวมและนำเสนอเป็นความเรียง จำแนกรายด้าน

ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิจัย

แบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยโดยย่อ และลำดับขั้นในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 กล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 กล่าวถึง การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

รายการอ้างอิง

ภาคผนวก